

Magdalena Steciąg
Anna Wojciechowska
Uniwersytet Zielonogórski

PROFESOR MARIAN BUGAJSKI – JĘZYKOZNAWCA NORMATYWNY, PROPAGATOR POPRAWNEJ POLSZCZYZNY I ESTETA JĘZYKOWY

W związku z szerokimi zainteresowaniami badawczymi poświadczonymi okazałym dorobkiem¹, wieloletnim doświadczeniem dydaktycznym w kształceniu polonistów i dziennikarzy, chętnie podejmowaną działalnością społeczną oraz instytucjonalną, służącą upowszechnianiu wiedzy o polszczyźnie i kulturze języka w Polsce i za granicą, można powiedzieć, że Profesor Marian Bugajski jest uczonym o wielu obliczach. Nie sposób w jednym artykule jubileuszowym przedstawić wszystkich Jego dotychczasowych osiągnięć na tak różnych polach, dlatego nacisk położymy na te dokonania Pana Profesora, które – jako wychowanki i wieloletnie współpracownicy – poznałyśmy najlepiej.

Marian Bugajski swoją naukową drogę rozpoczął na Uniwersytecie Wrocławskim. Niejednokrotnie podkreślał przywiązanie do wrocławskiego środowiska językoznawczego, w którym znalazł niezapomnianych mistrzów i wspaniałych przyjaciół. Studia polonistyczne ukończył w 1972 roku, a pracę magisterską napisał pod kierunkiem profesora Antoniego Furdala. Została ona wydana w serii „Acta Universitatis Wratislaviensis. Studia Linguistica” pod tytułem *Polska terminologia poligraficzna. Studium semantyczne na wybranych działach* (Wrocław 1977). Analiza terminów zecerskich, chemigraficznych, dotyczących techniki offsetowej i stereotypii, jak również nazw z pogranicza słownictwa poligraficznego i wydawniczego, włączała się w wartki nurt badań nad językami zawodowymi czy – jak to się określa współcześnie – profesjolektami. Osadzano je wówczas w nowym, interdyscyplinarnym paradygmacie, uwzględniającym w coraz większym stopniu społeczne aspekty języka oraz komunikacyjne otoczenie jego użytkowników. Jak zaznaczały autorki *Przewodnika po językoznawstwie polskim* z 1977 roku, rozwarstwienie kulturalno-społeczno-zawodowe języka ogólnonarodowego należy

¹ Wykaz prac znajduje się w aneksie.

do zakresu badawczego socjolingwistyki – „niedawno powstałej odrębnej dyscypliny znajdującej się na pograniczu dwu dziedzin: językoznawstwa i socjologii”².

Uznanie Mariana Bugajskiego za socjolingwistę byłoby jednak pochojne, ponieważ wkrótce Jego badania zyskały rys normatywny. W swojej pracy doktorskiej, opublikowanej w 1983 roku pod tytułem *Morfem nie we współczesnym języku polskim i w zasadach pisowni*, zajął się jednym z najtrudniejszych zagadnień polskiej ortografii. Prześledził sposób funkcjonowania wykładnika negacji (uzasadniając trafnie jego morfemową charakterystykę) na poziomie składni i słowotwórstwa oraz niekonsekwencje w pisowni. We wnioskach zawarł argumenty i postulaty, które wzbudziły gorącą dyskusję:

Z tego przeglądu możliwości ujednoczenia pisowni morfemu nie z poszczególnymi częściami mowy wynika, iż względy gramatyczno-językowe zasadniczo nie stoją tutaj na przeszkodzie. Pierwszą czynnością, którą należałoby w tym zakresie wykonać, byłoby ujednoczenie kryteriów, a ściślej mówiąc zrezygnowanie z uwarunkowań składniowych i potraktowanie elementu negacji jako prefiksu. W tych przypadkach, gdy nie pełni on funkcji słowotwórczych, należałoby arbitralnie zastosować pisownię łączną, zwłaszcza że i tak decydują tam głównie zasady konwencjonalne [...]. Warto więc chyba zastanowić się, czy ujednoczenie pisowni w tym zakresie nie byłoby celowe, czy mimo pewnych, niewielkich zresztą strat w dziedzinie semantyki, korzyści nie byłyby na tyle znaczne, by uzasadniały podjęcie ryzyka³.

Ryzyko to podjęła po latach Rada Języka Polskiego w swojej pierwszej uchwale o łącznej pisowni *nie* z imiesłowami z 1997 roku⁴. Choć postanowienie wywołało protesty, zwłaszcza w środowisku literackim oraz szkolnym, to wydaje się, że po dwóch dekadach obowiązywania wykładni można mówić o jej upowszechnieniu.

Jednakże prawdziwie przełomowe dla rozwoju polskiej normatywistyki było *Językoznawstwo normatywne* Mariana Bugajskiego, opublikowane przez Wydawnictwo Naukowe PWN w 1993 roku (poprzedzone pracą habilitacyjną *Podstawowe zagadnienia lingwistyki normatywnej*, Wrocław 1989). Zostały w nim położone podwaliny teoretyczne preskryptywnej refleksji nad językiem.

Rozprawa rozpoczyna się od jasnej deklaracji:

Powstanie tej książki uzasadnia kilka przyczyn. Jedną z nich jest potrzeba pracy teoretycznej, która by odzwierciedlała postawę językoznawcy wobec języka własnego narodu. Nie może to być postawa obojętna⁵.

² K. Handke, E. Rzetelska-Feleszko, *Przewodnik po językoznawstwie polskim*, Wrocław 1977, s. 149.

³ M. Bugajski, *Morfem nie we współczesnym języku polskim i w zasadach pisowni*, Wrocław 1983, s. 99.

⁴ „Nie wykluczając zasadniczych zmian w przyszłości w polskiej ortografii, Rada Języka Polskiego podejmuje decyzję pozytywną co do łącznej pisowni *nie* z imiesłowami odmiennymi z dopuszczalnością świadomej pisowni rozdzielnej”. Zob. http://www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=73:pisownia-qnieq-z-imiesowami-przymiotnikowymi&catid=43&Itemid=59 [dostęp: 29.11.2017].

⁵ M. Bugajski, *Językoznawstwo normatywne*, Warszawa 1993, s. 3.

W poszczególnych rozdziałach Autor przedstawia warunki funkcjonowania języka oraz przyczyny jego przeobrażeń, by przejść do precyzyjnego omówienia sposobów doskonalenia polszczyzny oraz wyznaczenia realnych możliwości oddziaływania na język. Wśród najważniejszych sposobów, znanych z doświadczeń polskich i zagranicznych kodyfikatorów, wymienia: oddziaływanie pośrednie, sterowanie systemem językowym oraz kontakty zbiorowe w oddziaływaniu na język, które uznaje za najważniejszą i najskuteczniejszą metodę regulacji⁶. Mimo upływu lat i zmieniających się dynamicznie uwarunkowań zewnętrznych ta diagnoza zachowuje aktualność.

Monografia wieńczy długą drogę normatywistyki ku naukowości⁷. Jak bowiem wiadomo, językoznawstwo normatywne jako samodzielna dyscyplina konstituowało się w rodzimej lingwistyce od początku lat 70. ubiegłego wieku. Wprawdzie w wydanym w 1971 roku podręczniku do kultury języka polskiego Halina Kurkowska stwierdziła, że „teoria kultury języka nie stanowi jeszcze wyodrębnionej dyscypliny lingwistycznej”⁸, lecz recenzenci opracowania Mariana Bugajskiego dostrzegli, że daje ono spójny i przejrzysty wykład podstaw teorii normatywnej⁹. W tym samym czasie Antoni Furdal posłużył się terminem *językoznawstwo normatywne* w artykule postulującym oparcie działalności kulturalnojęzykowej na pewniejszych – aniżeli subiektywne interpretacje największych nawet autorytetów językowych – naukowych podstawach¹⁰. Termin był też propagowany od początku lat 80. przez Franciszka Nieckulę, który uzasadniał z kolei potrzebę osadzenia kultury języka w teorii komunikacji i podbudowania jej szerszym kontekstem socjolingwistycznym¹¹. Jednakże jeszcze w połowie lat 80. status językoznawstwa normatywnego był niejasny: „Przed wszystkim kwestionowana jest jego naukowość, wobec jego oceniającego i preskryptywnego charakteru”¹² – podkreślała Jadwiga Puzynina w „Poradniku Językowym”.

Dzięki *Językoznawstwu normatywnemu* dziś takich wątpliwości już nie ma, choć różnice w postawach teoretycznych wobec tego, czym jest i na czym powinna się opierać współczesna normatywistyka, pozostały. Andrzej Markowski ocenia, że ścierają się tu dwie koncepcje: traktowania kultury języka w całości jako dyscypliny naukowej (takie stanowisko najkonsekwentniej reprezentuje Marian Bugajski) oraz ujęcia jej

⁶ *Ibidem*, s. 150.

⁷ M. Bugajski, *Ku naukowości kultury języka*, [w:] *Pół wieku kultury języka w Polsce 1954-1995*, Warszawa 1999, s. 28-38.

⁸ D. Butler, H. Kurkowska, H. Satkiewicz, *Kultura języka polskiego*, t. 1, Warszawa 1971, s. 70.

⁹ Por. np. recenzję A.M. Lewickiego zamieszczoną w „Poradniku Językowym” 1972, z. 6, s. 368-371.

¹⁰ A. Furdal, *Ważniejsze zasady językoznawstwa normatywnego*, „Rozprawy Komisji Językowej WTN” 1971, t. 18, s. 63-73.

¹¹ F. Nieckula, *Językoznawstwo normatywne a socjolingwistyka*, „Socjolingwistyka” 1980, nr 3, s. 21-35.

¹² J. Puzynina, *Problemy aksjologiczne w językoznawstwie*, „Poradnik Językowy” 1984, z. 9-10, s. 544.

jako typu myślenia humanistycznego, podbudowanego wprawdzie określoną teorią, ale będącego w zasadzie działalnością praktyczną, paranaukową (jest to stanowisko Jadwigi Puzyniny). Zdaniem przewodniczącego Rady Języka Polskiego większość normatywistów skłania się raczej ku poglądom J. Puzyniny. Wgląd we współczesną dyskusję o stanie i zadaniach językoznawstwa normatywnego tego sądu nie potwierdza, do głosu dochodzi raczej postawa badawcza, którą można określić jako *stricte* naukową, ponieważ zakłada odchodzenie od preskrytywizmu i ocenności w kierunku deskryptywizmu i zobiektywizowania ocen z wykorzystaniem takich narzędzi badawczych, jak np. korpusy języka polskiego i analizy statystyczne. Ogólnie można jednak stwierdzić, że polaryzacja stanowisk osłabła na rzecz ich większego zróżnicowania¹³.

Rok 1993 był dla Jubilata przełomowy także z innego względu. W tym czasie przeniósł się bowiem z Wrocławia do Zielonej Góry, gdzie utworzył Zakład Komunikacji Językowej, pierwszą placówkę naukowo-dydaktyczną w Polsce, która postawiła sobie za cel badanie komunikacyjnych aspektów polszczyzny oraz szerzenie teoretycznej i praktycznej wiedzy o zasadach komunikowania językowego. Nazwa jednostki sygnalizuje skierowanie refleksji badawczej Profesora w stronę teorii komunikacji językowej. Zwieńczeniem dorobku w tym obszarze jest obszerna monografia *Język w komunikowaniu* (2006), w której oprócz normatywnych aspektów języka uwypuklone zostały komunikacyjne determinanty jego funkcjonowania¹⁴. Książka została przetłumaczona na język rosyjski: *Язык коммуникации* (2010).

W Zakładzie Komunikacji Językowej prowadzone są szeroko zakrojone badania, inspirowane w dużym stopniu przez Mariana Bugajskiego. Obejmują one zarówno problematykę opisową, jak i normatywną, łącząc teoretyczne podstawy lingwistyki ze szczegółowymi analizami tekstów dawnych i współczesnych. Ważnym obszarem badawczym są media masowe. W ramach zainteresowań pracowników ZKJ mieszczą się studia nad rozwojem prasy, radia, telewizji i Internetu. Dotyczą one różnych aspektów komunikacji, m.in. sprawności językowej, estetyki słowa oraz społecznych, pragmatycznych i kognitywnych uwarunkowań języka. Wiele badań wpisuje się w nurt genologii lingwistycznej, zwłaszcza w odniesieniu do gatunków dydaktycznych, urzędowych i dziennikarskich, oraz w nurt badań nad dyskursem, np. ekologicznym i familijnym¹⁵. W 2008 roku w Zakładzie został zainicjowany cykl konferencji komunikacyjnojęzycznych, które co dwa lata gromadzą w Zielonej Górze liczne grono

¹³ M. Steciąg, *Kim jest językoznawca normatywista dziś? Przyczynek do dyskusji o zadaniach współczesnej normatywistyki*, „Poradnik Językowy” 2014, z. 5, s. 16-29.

¹⁴ Zob. zwłaszcza rozdz. V: *Komunikacyjne aspekty języka*, [w:] M. Bugajski, *Język w komunikowaniu*, Warszawa 2006, s. 413-492.

¹⁵ Charakterystykę zainteresowań naukowych pracowników ZKJ można znaleźć pod adresem: <http://www.ifp.uz.zgora.pl/index.php/o-instytucie/zaklad-komunikacji-jezykowej/205-glowne-kierunki-badan> [dostęp: 29.11.2017].

językoznawców z różnych ośrodków w kraju. Ich plonem są monograficzne tomy pod (współ)redakcją Mariana Bugajskiego: *Norma a komunikacja* (2009); *Świadomość językowa w komunikowaniu* (2012), *Tożsamość w komunikowaniu* (2014) oraz *Kontakty językowe w komunikowaniu* (2016).

Warto podkreślić, że Zakład współtworzą wdzięczne uczennice, których prace doktorskie Profesor wypromował: Marzanna Uździcka (*Tytuł utworu literackiego. Studium lingwistyczne*), Anna Wojciechowska (*Językowy obraz świata w twórczości Magdaleny Samozwaniec*), Magdalena Idzikowska (*Nazwy polskich mediów w latach 1945-2000*), Magdalena Steciąg (*Informacja, wywiad, felieton. Sposób istnienia tradycyjnych gatunków w radiu komercyjnym*), Monika Kaczor (*Estetyczne aspekty współczesnej komunikacji językowej – na przykładzie tekstów literackich, przekazów prasowych, telewizyjnych i radiowych*). Pracę doktorską pod kierunkiem Mariana Bugajskiego napisała również pracująca obecnie w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Głogowie Izabela Rutkowska (*Językowa kreacja doświadczeń mistycznych w „Dzienniczku” św. Faustyny Kowalskiej*).

Profesor jest lubiany i szanowany przez studentów. Prowadzi zajęcia (wykłady, konsultatoria, seminaria) z przyszłymi polonistami i dziennikarzami oraz z doktorantami Wydziału Humanistycznego. Przyczynił się także do ożywienia ruchu studenckiego na zielonogórskiej polonistyce – to głównie dzięki Jego inspiracji i pomocy w połowie lat 90. koło językoznawcze „SEM” rozwinęło działalność i podjęło współpracę z innymi ośrodkami uniwersyteckimi.

Nie sposób nie wspomnieć, że Jubilat pełni wiele prestiżowych funkcji. W 1996 roku został członkiem Komisji Kultury Języka przy Komitecie Językoznawstwa PAN, od 2015 roku wchodzi w skład Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, a w 2017 roku znalazł się w interdyscyplinarnym zespole Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego do oceny wniosków o przyznanie nagród za wybitne osiągnięcia naukowe lub naukowo-techniczne. Od lat przewodniczy działaniom Okręgowego Komitetu Olimpiady Literatury i Języka Polskiego w Zielonej Górze.

Marian Bugajski jest niestrudzonym popularyzatorem wiedzy o polszczyźnie. Od początku swojej obecności na Ziemi Lubuskiej chętnie służy mieszkańcom regionu poradą językową za pośrednictwem mediów. Wielką popularnością cieszyła się Jego audycja w Radiu Zachód, podczas której na żywo odpowiadał na pytania dzwoniących słuchaczy. Dzięki wszechstronnej wiedzy o języku, łatwości nawiązywania kontaktu, spontaniczności rozmowy na antenie oraz urokowi osobistemu zyskał uznanie szerszego grona odbiorców i autorytet społeczny. Z inicjatywy Profesora i przy Jego wsparciu działa również telefoniczna i internetowa Poradnia Językowa Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Na początku XXI wieku, znakomicie wyczuwając zmiany w aktywności medialnej Polaków, Profesor przeniósł działalność popularyzatorską do Internetu. Jak podaje Wikipedia, jest On twórcą pierwszego polskiego internetowego poradnika językowego, który prowadzi na stronie Radia Zachód od 6 lutego 2003 roku. Można się z Nim kontaktować także za pośrednictwem prywatnej strony www.marian.bugajski.com.pl, na której nie tylko odpowiada na pytania internautów dotyczące poprawności polszczyzny, ale także tropi nadużycia i maneryzmy w żargonie dziennikarskim. W rubryce *Zapiski na marginesie* lakonicznie komentuje różne natręctwa językowe („Magiczne święta, magiczne chwile, magiczny czas, magiczne kształty ciasteczek – brrrrrrrrrrrrrrrrrrrr”), wytyka błędy ortograficzne i fleksyjne, wskazuje liczne usterki stylistyczne, siejąc postrach zwłaszcza wśród lokalnych dziennikarzy, absolwentów studiów polonistycznych na Uniwersytecie Zielonogórskim, nierzadko swoich dawnych magistrantów.

Od 2005 roku Europejskie Forum Studentów AEGEE Zielona Góra organizuje na uczelni dyktando uniwersyteckie *Złap byki za rogi*, które cieszy się sporym zainteresowaniem społeczności akademickiej. Nasz Jubilat co roku przygotowuje tekst dyktanda, zaskakując uczestników niebanalną i humorystyczną często treścią. W 2013 roku np. przy wtórze śmiechu piszących dyktował barwny opis motoryzacyjnych nabytków studentów:

Rzężąc chrapliwie, charkocząc chrypliwie, hałasując zgrzytliwie chrzęszczącą, zharataną skrzynią biegów, zjechał pod uczelnię nowo kupionym, ale bynajmniej nie całkiem nowym wozem. Chimeryczny, cherlawy, czterdziestopięćciopółkonny, tysiąctrzytucyentymetrowy silnik ledwo dyszał, ale mocno chybotał nadwoziem hatchbacka. Hamulce piszczały, co przypominało niedłwie chichot hieny albo rechot rzekotki, czyli hyl. Sworznie klekotały niczym żurawie nad Jeziorem Powidzkim. Ledwo rozżarzające się lampy dawały słabe, mało widoczne światło, bo nie były to żadne halogeny, ale zwykle dwunastowoltowe żarówki¹⁶.

Głos Mariana Bugajskiego liczy się także w sprawach miejskich, zwłaszcza gdy chodzi o szatę informacyjną Zielonej Góry. Komisja do spraw zmian nazewnictwa ulic działająca przy Ratuszu niejednokrotnie uwzględniła Jego opinie w sprawie poszczególnych urbanonimów. Jako ekspert językoznawczy występował również w głośnych procesach sądowych, np. o zniesławienie Doroty Rabczewskiej (piosenkarki znanej pod pseudonimem Doda) przez raperów z Grupy Operacyjnej, dzięki czemu refleksja nad wulgaryzacją współczesnej polszczyzny wykroczyła zdecydowanie poza krąg akademicki, a wypowiedzi Profesora po raz pierwszy cytowały takie serwisy plotkarskie, jak Pudelek.pl, Plotek.pl.

Warto jednak zaznaczyć, że Marian Bugajski nie należy do językoznawców reprezentujących nurt lapsologiczny, skupionych na analizie błędów i krytyce negatywnych

¹⁶ Pełny tekst tego dyktanda można znaleźć na stronie internetowej poradni: <http://www.poradnia-jezykowa.uz.zgora.pl> [dostęp: 29.11.2017].

zjawisk w polszczyźnie. Choć dostrzega coraz większy rozdziew między normą użytkową a normą wzorcową oraz kurczący się zasięg tej ostatniej w minionym 25-leciu, po przemianach demokratycznych, to jednak zauważa, że upatrywanie zmian na gorsze w języku i kulturze to swego rodzaju mantra kolejnych pokoleń.

Upadek kultury, obyczajów, języka to pojęcia obecne w naszej kulturze od czasów Cycerona; aktualne jest do dzisiaj powiedzenie *O tempora! O mores!*¹⁷

– pisze, uzupełniając postawę krytyczną rozważaniami nad pięknem języka.

Jako esteta językowy Jubilat ujawnia się w największym stopniu w badaniach z zakresu lingwistyki kulturowej. Na szczególną uwagę zasługuje językoznawcze studium zapachów *Jak pachnie rezeda?* (2004), w którym odkrywa, że wrażliwość mistrzów słowa na doznania zmysłowe może wpływać na ich dokonania twórcze:

Zmysłowość olfaktoryczna traktowana jest jako pierwotna. Paradoksalnie jednak węch bywa źródłem doznań estetycznych, co więcej – opis tych doznań (pozytywnych bądź negatywnych) w pewnym stopniu decyduje o wartości języka artystycznego¹⁸.

Ogromną przyjemność przynosi czytelnikowi rozdział IV: *Opisy woni*, nie tylko dlatego, że obfituje w poetycki i protazorski materiał badawczy zaczerpnięty z najlepszych literackich źródeł (m.in. z utworów Jarosława Iwaszkiewicza, Bolesława Leśmiana, Juliana Tuwima, Haliny Poświatowskiej, Kornela Filipowicza), ale także dlatego, że uwodzi sposobem narracji. Rozdział jest tak skonstruowany i wysłowiony, że jego lektura staje się intelektualnym i estetycznym doświadczeniem, jakich nieczęsto dostarcza piśmiennictwo naukowe.

Prawda, dobro, piękno – naczelne idee Platónskie zdają się przyświecać działalności Profesora. W dążeniu do prawdy o języku zgłębia jego teoretyczne podstawy, ujawnia skomplikowane uwikłania komunikacyjne i kulturowe; w dążeniu do dobra upowszechnia wiedzę o języku i koryguje postawy wobec polszczyzny, ukazując jej znaczenie dla jakości życia społecznego; w dążeniu do piękna skupia uwagę na jakości wypowiedzi – w przekonaniu, że język jest narzędziem doskonałym, którego trzeba jednak używać umiejętnie, czyli stosownie do sytuacji komunikacyjnej, z troską o poprawność i jasność wyводу (jak czasem mawia: „nie ma tekstu, którego nie dałoby się skrócić”).

Nie zapominając o tych naukach, życzymy Panu Profesorowi z okazji jubileuszu wielu okazji do obcowania z prawdziwie piękną polszczyzną płynącą od dobrych ludzi.

¹⁷ M. Bugajski, *Niektóre tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny i ich przyczyny*, [w:] *Język polski – 25 lat po przełomie = Die polnische Sprache – 25 Jahre nach der Wende*, red. D. Scheller-Boltz, Hildesheim-Zürich-New York 2014, s. 78.

¹⁸ M. Bugajski, *Jak pachnie rezeda? Lingwistyczne studium zapachu*, Wrocław 2004, s. 13.

Bibliografia

- Bugajski M., *Jak pachnie rezeda? Lingwistyczne studium zapachu*, Wrocław 2004.
- , *Język w komunikowaniu*, Warszawa 2006.
- , *Językoznawstwo normatywne*, Warszawa 1993.
- , *Morfem nie we współczesnym języku polskim i zasadach pisowni*, Wrocław 1983.
- , *Niektóre tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny i ich przyczyny*, [w:] *Język polski – 25 lat po przełomie = Die polnische Sprache – 25 Jahre nach der Wende*, red. D. Scheller-Boltz, Hildesheim-Zürich-New York 2014, s. 77-101.
- , *Pół wieku kultury języka w Polsce 1954-1995*, Warszawa 1999.
- Butler D., Kurkowska H., Satkiewicz H., *Kultura języka polskiego*, t. 1, Warszawa 1971.
- Furdal A., *Ważniejsze zasady językoznawstwa normatywnego*, „Rozprawy Komisji Językowej WTN” 1971, t. 18, s. 63-73.
- Handke K., Rzetelska-Feleszko E., *Przewodnik po językoznawstwie polskim*, Wrocław 1977.
- Nieckula E., *Językoznawstwo normatywne a socjolingwistyka*, „Socjolingwistyka” 1980, nr 3, s. 21-35.
- Puzynina J., *Problemy aksjologiczne w językoznawstwie*, „Poradnik Językowy” 1984, z. 9-10, s. 539-556.
- Steciąg M., *Kim jest językoznawca normatywista dziś? Przyczynek do dyskusji o zadaniach współczesnej normatywistyki*, „Poradnik Językowy” 2014, z. 5, s. 16-29.

Strony internetowe

- <http://marian.bugajski.com.pl> [dostęp: 29.11.2017].
- <http://www.ifp.uz.zgora.pl/index.php/o-instytucie/zaklad-komunikacji-jezykowej/205-glowne-kierunki-badan> [dostęp: 29.11.2017].
- <http://www.poradnia-jezykowa.uz.zgora.pl> [dostęp: 29.11.2017].
- http://www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=73:pisownia-q-nieq-z-imiesowami-przymiotnikowymi&catid=43&Itemid=59 [dostęp: 29.11.2017].

Profesor Marian Bugajski – językoznawca normatywny, propagator poprawnej polszczyzny i esteta językowy

Streszczenie: Artykuł został napisany z okazji jubileuszu 70-lecia Profesora Mariana Bugajskiego. Zawiera krótkie omówienie Jego dorobku w trzech podstawowych obszarach działalności: (1) najważniejszych osiągnięć z zakresu językoznawstwa normatywnego, (2) cenionych przedsięwzięć kulturalnojęzykowych związanych z propagowaniem poprawnej polszczyzny oraz (3) wyjątkowych przejawów poczucia estetyki języka.

Słowa kluczowe: Marian Bugajski, językoznawstwo normatywne, kultura języka, estetyka języka

Marian Bugajski – normative linguist, propagator of correct Polish language and language esthete

Summary: The article was written on the occasion of the 70th anniversary of Professor Marian Bugajski. It contains a brief overview of His achievements in three basic areas of activity: (1) the most important achievements in the field of normative linguistics, (2) valued cultural-language projects related to the promotion of correct Polish and (3) exceptional expressions of the aesthetic sense of language.

Keywords: Marian Bugajski, normative linguistics, culture of language, esthetics in language

Aneks. Wykaz publikacji Mariana Bugajskiego (na podstawie Systemu Komputerowej Ewidencji Pracowników Uniwersytetu Zielonogórskiego)

Monografie i redakcje (w tym współredakcje) prac zbiorowych

Polska terminologia poligraficzna. Studium semantyczne na wybranych działach, Wrocław 1977.

Morfem nie we współczesnym języku polskim i w zasadach pisowni, Wrocław 1983.

Podstawowe zagadnienia lingwistyki normatywnej, Wrocław 1989.

Językoznawstwo normatywne, Warszawa 1993.

Norma językowa w polszczyźnie (red.), Zielona Góra 1995.

Pół wieku kultury języka w Polsce (1945-1995), Warszawa 1999.

Jak pachnie rezeda? Lingwistyczne studium zapachów, Wrocław 2004.

Język w komunikowaniu, Warszawa 2006.

Norma a komunikacja (współred.), Wrocław 2009.

Язык коммуникации, Харьков 2010.

Świadomość językowa w komunikowaniu (współred.), Zielona Góra 2012.

Tożsamość w komunikowaniu (współred.), Zielona Góra 2014.

Artykuły w pracach zbiorowych i czasopiśmie

Typy kontaktu językowego, „Filologia Polska. Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze” 1990, z. 6, s. 151-161.

Lingwistyka normatywna we współczesnym językoznawstwie polskim, [w:] *Norma językowa w polszczyźnie*, red. M. Bugajski, Zielona Góra 1995, s. 13-18.

Teoria językowego obrazu świata w badaniu idiolektu pisarza (współautor: Anna Wojciechowska), „Poradnik Językowy” 1996, nr 3, s. 17-25.

Z badań nad rozwojem polskiej myśli normatywnej, [w:] *Z polszczyzny historycznej i współczesnej* (materiały konferencyjne), red. T. Ampel, Rzeszów 1997, s. 19-25.

Kilka uwag o świadomości językowej zielonogórczan, „Rocznik Lubuski. Współczesna polszczyzna na Ziemiach Zachodnich i Północnych” 1997, t. 23, cz. 2, s. 35-42.

- Świadomość językowa a świadomość lingwistyczna. Społeczne i naukowe potrzeby kultury języka*, [w:] *Mowa rozświetlona myślą. Świadomość normatywno-stylistyczna współczesnych Polaków*, red. J. Miodek, Wrocław 1999, s. 33-38.
- O stanie i potrzebach polskiej ortografii*, „Poradnik Językowy” 1999, nr 7, s. 2-7.
- Sytuacyjne i kontekstowe uwarunkowania komunikacji językowej – terażniejszość i perspektywy badawcze*, [w:] *Retrospektívne a perspektívne pohľady na jazykovú komunikáciu: materiáli z 3. konferencie o komunikácii*, red. P. Odaloš, Banská Bystrica-Donovaly 1999, s. 25-31.
- Genologiczne uwarunkowania komunikatu językowego*, [w:] *Genologia i konteksty*, red. Cz. Dutka, M. Mikołajczak, Zielona Góra 2000, s. 395-400.
- O perswazyjnej funkcji terminów naukowych*, [w:] *Regulacyjna funkcja tekstów*, red. K. Michalewski, Łódź 2000, s. 419-424.
- Językowy obraz świata a literatura* (współautor: Anna Wojciechowska), „Język a Kultura” 2000, t. 13, s. 153-159.
- Kilka uwag o współczesnej komunikacji medialnej*, „Prace Filologiczne” 2000, t. 45, s. 75-81.
- Odbiorca i adresat w procesie komunikacji*, [w:] *Zielonogórskie seminaria polonistyczne 2001*, red. Z. Brzeziński, S. Borawski, Zielona Góra 2002, s. 75-90.
- Język polski na przełomie stuleci – uwagi o niektórych przyczynach bieżącego stanu*, „Poradnik Językowy” 2001, nr 7, s. 2-6.
- Językoznawstwo wobec problemów komunikacji medialnej*, [w:] *Jazyková komunikácia v 21. storočí: 4. medzinárodná vedecká konferencia o komunikácii*, red. J. Findra, J. Horecký, Banská Bystrica 2001, s. 71-79.
- O potrzebie teorii komunikacji w dydaktyce polonistycznej*, [w:] *W kręgu zagadnień dydaktyki języka i literatury polskiej. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Edwardowi Polańskiemu*, red. H. Synowiec, Katowice 2002, s. 57-66.
- Między kulturą języka a lingwistyką normatywną*, [w:] *O trudnym łatwo. Materiały sesji poświęconej popularyzacji nauki*, red. J. Miodek, M. Zaško-Zielińska, Wrocław 2002, s. 32-39.
- Komunikowanie i komunikowanie się w mediach*, [w:] *Współczesne odmiany języka narodowego*, red. K. Michalewski, Łódź 2004, s. 85-92.
- Od Słoty do Górnickiego. O kształtowaniu się polskiej świadomości językowej*, [w:] *Rozprawy o historii języka polskiego*, red. S. Borawski, Zielona Góra 2005, s. 63-99.
- Przeszłość i przyszłość polityki językowej w Polsce*, [w:] *Polska polityka komunikacyjnojęzykowa wobec wyzwań XXI wieku*, red. S. Gajda, A. Markowski, J. Porayski-Pomsta, Warszawa 2005, s. 74-81.
- O niektórych problemach komunikacji językowej w internecie*, [w:] *Język @ multimedia* (materiały konferencyjne), red. A. Dytman-Stasieńko, J. Stasieńko, Wrocław 2005, s. 422-429.
- Zapachy – emocje – język*, [w:] *Wyrażanie emocji*, red. K. Michalewski, Łódź 2006, s. 13-20.
- Niebiański zapach – piekielny fetor. Metafizyczny i zmysłowy wymiar dobrych i złych woni*, [w:] *Człowiek i sacrum. O pojęciach religijnych w języku i kulturze* (materiały konferencyjne), red. D. Sarzyńska, R. Tokarski, Sandomierz 2006, s. 287-295.
- Język a przestrzenie wizualne i akustyczne*, [w:] *Przestrzenie wizualne i akustyczne człowieka. Antropologia audiowizualna jako przedmiot i metoda badań*, red. A. Janiak, W. Krzemińska, A. Wojtasik-Tokarz, Wrocław 2007, s. 305-315.

- Ideologiczne podłoże myślenia o języku w dziejach polszczyzny*, [w:] *Ideologie w słowach i obrazach*, red. I. Kamińska-Szmaj, T. Piekot, M. Poprawa, Wrocław 2008, s. 146-154.
- Leksem marketing w języku polskim*, [w:] *Język w marketingu*, red. K. Michalewski, Łódź 2008, s. 45-49.
- Strona internetowa jako przedmiot badań językoznawczych*, [w:] *WWW - w sieci metafor. Strona internetowa jako przedmiot badań naukowych*, red. A. Dytman-Stasieńko, J. Stasieńko, Wrocław 2008, s. 289-297.
- Uwagi o komunikatywności i zrozumiałości słownictwa „Katechizmu Kościoła Katolickiego”*, [w:] *Język katechezy*, red. R. Przybylska, W. Przyczyna, Tarnów 2008, s. 152-162.
- Normatywista wobec problemów komunikacji językowej*, [w:] *Norma a komunikacja*, red. M. Steciąg, M. Bugajski, Wrocław 2009, s. 15-26.
- Kultura tabloidów a język*, [w:] *Tabloidyżacja języka i kultury*, red. I. Kamińska-Szmaj, T. Piekot, M. Poprawa, Wrocław 2010, s. 65-73.
- Sytuacja komunikacyjna a zmiany językowe (rekonesans badawczy)*, [w:] *Sytuacja komunikacyjna i jej parametry*, red. G. Sawicka, Bydgoszcz 2010, s. 134-145.
- Trzecia, czwarta i co dalej? Próba charakterystyki dyskursu publicznego*, [w:] *Język IV Rzeczypospolitej*, red. M. Czerwiński, P. Nowak, R. Przybylska, Lublin 2010, s. 33-45.
- Rosja i Rosjanie w polskiej prasie*, [w:] *Komunikatywizm w Polsce. Wybrane zagadnienia z teorii i praktyki*, red. G. Habrajska, Łódź 2011, s. 198-206.
- Świadomość językowa współczesnych Polaków*, [w:] *Norma językowa w aspekcie teoretycznym i pragmatycznym*, red. A. Piotrowicz, M. Witaszek-Samborska, K. Skibski, Poznań 2011, s. 123-133.
- Co powinni wiedzieć o języku wykształceni Polacy?*, [w:] *Wiedza o języku i kompetencje językowe uczniów*, red. B. Niesporek-Szamburska, Katowice 2012, s. 99-118.
- Etyka, etykieta, kultura języka*, [w:] *Etyka i etykieta w komunikacji językowej*, red. A. Piotrowicz, M. Witaszek-Samborska, K. Skibski, Poznań 2012, s. 7-21.
- O definiowaniu leksemów zapachowych w słownikach języka polskiego*, [w:] *Słowa i ich opis. Na drogach współczesnej leksykologii*, red. D. Zdunkiewicz-Jedynak, Warszawa 2012, s. 99-109.
- Świadomość językowa, komunikacyjna, dyskursywna* (współautor: Magdalena Steciąg), [w:] *Świadomość językowa w komunikowaniu*, red. M. Steciąg, M. Bugajski, Zielona Góra 2012, s. 29-39.
- Kilka uwag o kulturze języka w Polsce*, [w:] *Cum reverentia, gratia, amicitia... (I) Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogdanowi Walczakowi*, red. J. Migdał, A. Piotrowska-Wojaczyk, Poznań 2013, s. 223-231.
- Pragmatyka a lingwistyka normatywna*, „Poradnik Językowy” 2013, nr 4, s. 7-18.
- Grammatiken des Polnischen aus dem 19.-20. Jahrhundert*, [w:] *Die slavischen Sprachen = The Slavic Languages. Ein internationales Handbuch zu ihrer Struktur, ihrer Geschichte und ihrer Erforschung = An International Handbook of their Structure, their History and their Investigation*, red. K. Gutschmidt, S. Kempgen, T. Berger, P. Kosta, Berlin 2014, s. 1924-1934.
- Kilka uwag o pojęciu tożsamości*, [w:] *Tożsamość w komunikowaniu*, red. M. Steciąg, M. Bugajski, Zielona Góra 2014, s. 11-23.

Niektóre tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny i ich przyczyny, [w:] *Język polski – 25 lat po przełomie = Die polnische Sprache – 25 Jahre nach der Wende*, red. D. Scheller-Boltz, Hildesheim-Zürich-New York 2014, s. 77-101.

Prawda w słownikach języka polskiego. Rekonesans badawczy, [w:] *Oblicza prawdy w filozofii, kulturze, języku*, red. A. Kiklewicz, E. Starzyńska-Kościuszko, Olsztyn 2014, s. 163-175.

Kultura języka w internecie, „Poradnik Językowy” 2015, nr 9, s. 68-80.

O tradycji kultury języka, „Filologia Polska. Roczniki Naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego” 2016, nr 2, s. 339-341.

O tradycjach językoznawstwa normatywnego, „Poradnik Językowy” 2017, nr 7, s. 7-22.